

Konens Høj ved Stubbe sø

Konens Høj er en langhøj fra bondestenalderen. Den ligger ved den vestlige ende af Stubbe sø.

Navnet: Jeg har ikke kunnet finde nogen forklaring på det lidt særprægede navn. Det kan være opstået ud fra en forestilling om, at en kvinde har ligget begravet her. Udgravningen i 1964-65 afslørede, at graven rummede en enkelt person, og gravgodset kunne godt tyde på, at det har været en kvinde.

Langhøjen er den tidligste gravform i bondestenalderen, oftest fra 4000 – 3500 f. Kr, men der er også blevet anlagt langhøje efter 3500 f. Kr, hvor den normale gravform ellers er dysser. Der kendes i alt godt 40 langhøje i Danmark. Blandt de kendte er foruden Konens Høj også Barkær ved bredden af den nu udtørrede Korup sø. Konens Høj har givet navn til en af de fem typer langhøje, arkæologerne regner med i Danmark.

Beliggenhed: Konens Høj har lige som Barkær ligget tæt ved vandet, nemlig Stubbe sø, der dengang var den vestlige ende af en fjordarm, der rakte ind fra Kattegat. Konens Høj ligger ved den nordvestlige ende af søen, et par hundrede meter nord for Nybro og Nybrogaard. En lille skovtykning ligger syd for Troldkærvej, hvor vejen drejer fra landevejen, og Konens Høj ligger i kanten af skovtykningens sydvestlige side.

Udgravning: Konens Høj kan have været kendt lokalt "fra Arilds tid", men den kom først til arkæologernes kendskab i 1962, og to år efter begyndte udgravningen under ledelse af Bjørn Stürup fra Randers Museum og amatørarkæologen Erik Øbom, Aarhus. Udgravningen sluttede året efter.

Fundet og udgravningen påkaldte sig en del opmærksomhed og affødte flere avisartikler i perioden 1963-65.

Udseende: Konens Høj måler 3,5 x 0,8 m. Der er en uregelmæssig række af randsten på de to langsider mod nord og syd. For enderne, mod øst og vest, har der været 1 – 1,2 m dybe gruber med sten, der må have været fundament for to gavle. Fra gavl til gavl har der så ligget et tag af horisontale træbjælker. Arkæologerne er dog ikke helt sikre på tagkonstruktionen i langhøjene, da der ikke er fundet spor efter dem – tidligere var man tilbøjelig til at regne med en teltlignende tagkonstruktion.

Graven ligger lige som højen selv i øst – vest retning. I bunden af den har der været en kalkstensbelægning.

De to større langhøje ved Barkær ligger i samme retning, men hver med to grave, der for de tres vedkommende også er orienteret øst-vest.

En egentlig høj har der nok ikke været tale om, men der har formodentlig været fyldt op med jord mellem randstenene, altså i omkring en meters højde.

Datering: Det bopladslag, højen er fundet i, indeholdt såkaldt A-keramik, der normalt hører til den allertidligste del af bondestenalderen, så tidligt som 4000 – 3800 f. Kr, men en C-14 datering af gravfund viste 3300 f. Kr.

Fund: Der er fundet ganske få knoglerester, men alligevel nok til at slå fast, at liget har ligget på højre side med ansigtet mod syd.

Der blev fundet rav, en lille kobberplade på 6 x 2½ cm, en spiralfingerring af kobber og en dysseflaske, d. v. s. et højt slankt flaskeformet lerkar, der er karakteristisk for den tidlige bondestenalders tragtbægerkultur (typen er specielt knyttet til grave, deraf navnet). Gravfundene minder lige som resten af anlægget om Barkær.

Lidt syd for Konens Høj, uden sammenhæng med denne, mellem højen og Nybrogaard, blev der i 1920'erne fundet en pålstav, d. v. s. en våbenøkse fra ældre bronzealder.

Om **baggrunden for langhøjene** skriver Jørgen Jensen i "Danmarks Oldtid"¹:

" ... med bondestenalderens begyndelse skete der dybtgående ændringer i de levendes forhold til de døde. Nye forestillinger om tilværelsens yderpunkter, fødsel og død, voksede frem som følge af den nye livsform. Slægten og dens ret til jorden, som igen byggede på forfædrenes ret til jorden, kom til at spille en dominerende rolle i de levendes dagligdag. Ja, man kan hos disse tidlige bønder næsten tale om en besættelse af forestillingen om forfædrene og om den død, som jo ikke blot var en trussel mod den enkelte, men også mod samfundet selv. Og for at imødegå den trussel, udviklede man omfattende og komplicerede ritualer. Ja, der kom tider, hvor næsten alt, hvad der ikke gik til at klare dagen og vejen, blev investeret i at opretholde disse ritualer og skabe rammerne for dem ved et kolossalt byggeri af gravmonumenter.

Det begyndte tidligt i det 4. årtusinde f.Kr. med opførelsen af store, aflange gravhøje, hvis komplicerede opbygning afspejler, at man i forbindelse med byggeriet og de senere gravlæggelser gennemførte omfattende ritualer. For første gang i oldtiden begyndte man nu at bygge store, synlige gravminder af jord, sten og træ. De første langhøje blev opført på de steder i landskabet, hvor bønderne tidligere havde ryddet skov for at dyrke jorden. I langhøjene blev et eller flere mennesker begravet. Disse gravmonumenter fandtes i talrige variationer, både hvad angik konstruktionen og størrelsen. Men set under ét havde de alligevel en lang række fællestræk. F.eks. var der ofte i østenden af højen en facade bygget af svært tømmer, hvor man foretog ofringer af lerkar. Højen kunne også være indrammet af en rektangulær eller trapezoid palisade, og endelig var grundplanen tit opdelt på tværs med rækker af nedrammede stave.

... efterhånden har det vist sig, at der til mange af den tidlige bondestenalders grave knytter sig store og komplicerede højanlæg af samme art, som man kender dem fra lavlandsområderne syd for Østersøen. I dag kender man fra Danmark et par snese af disse mærkelige langhøje, der er bygget enten af træ og jord eller i en kombination af jord, træ og sten. De er først og fremmest

---

¹ Jensen, Jørgen: "Danmarks Oldtid. Stenalder", Gyldendal 2001, s. 354 - 355

fundet i de vestlige dele af landet. De kendes dog også fra Østdanmark, hvor de imidlertid har været mere udsatte for ødelæggelse ved senere tiders landbrug.

Men først til selve de grave, som de døde blev jordfæstet i. De kunne antage mange forskellige former. En særlig karakteristisk gravtype fandt man i den såkaldte **Konens Høj**, der lå ved Stubbe Sø på det sydlige Djursland. For hver ende af gravlejet var der dybe fundamentgruber, som havde holdt gavlene for et trækammer bygget over gravlejet. Dette trækammer kan eventuelt have været teltformet, men mere sandsynligt er det, at det var et kistelignende kammer med sider og loft af vandret liggende, udkløvede planker, som rakte fra gavl til gavl. Man kender denne gravtype fra bl.a. de to langhøje i **Barkær** på Djursland.

Så vidt Jørgen Jensen. Tilbage er at tilføje, at Konens Høj lige som Barkær efter behørig registrering og fotografering blev dækket til igen, så i dag ses intet i landskabet – i hvert fald ikke, hvis man ikke i forvejen ved, hvor det er.

Troldkærvej drejer fra mod Ulstrup til højre i billedet. Bag den lille skovtykning umiddelbart syd for vejen ligger Konens Høj, d. v. s. bag vejen på billedet. Bag beplantningen bagerst til venstre i billedet skimtes Nybrogaard. Foto VFH 2020.08.19

Skrevet af Vilfred Friborg Hansen august 2020.